

Saksfremlegg

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
	18.11.2025	Formannskapet
	11.12.2025	Kommunestyre

Økonomi og handlingsplan - Hustadvika kommune - 2026 - 2029

Kommunedirektørens innstilling

1. Hustadvika kommunestyre vedtar formannskapets forslag til drifts- og investeringsbudsjett for 2026, klimabudsjett, økonomiplan 2026–2029 og kommuneplanens handlingsdel. Her inngår bevilgningsoversikt drift og investering, samt sum bevilgning drift (rammeområder) med 1087,1 mill. kroner og investering varige driftsmidler (investeringsprosjekter) med 207,3 mill. kroner.

2. I medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3, fattes følgende vedtak om eiendomsskatteutskrivningen i Hustadvika kommune for 2026:

a. Hustadvika kommune skal i medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3a skrive ut eiendomsskatt på alle faste eiendommer i hele kommunen for 2026.

b. Den generelle skattesats som skal gjelde for de skattepliktige eiendommene settes til 7 promille (esktl. § 13). I samsvar med eiendomsskatteloven § 12a differensieres satsen ved at den skattesats som gjelder boliger og fritidseiendommer settes til 4 promille av skattegrunnlaget.

c. For boliger og fritidseiendommer gjelder et bunnfradrag på kr. 0,- (esktl. §11).

d. Eiendomsskatten for 2026 skrives ut i 4 terminer, hvis ikke 1 eller 12 terminer er valgt.

e. Med hjemmel i eiendomsskatteloven § 7 gis følgende fritak:

a. Stiftelser eller institusjoner som tar sikte på å gagne kommunen, fylket eller staten jf. § 7 bokstav a.

b. Eiendommer tilhørende frivillige lag og organisasjoner som blir brukt til idrett, religiøse og allmennyttige formål herunder barnehager og båthavner som blir drevet av frivillige organisasjoner

c. Andre som kan oppfylle intensjonen i loven, kan søke om fritak. Sakkyndig nemnd blir gitt fullmakt til å avgjøre søknadene.

d. Bygninger som har historisk verdi jf. § 7 bokstav b.

3. Hustadvika kommune tar opp lån på 160,8 mill. kroner 2026. Lånet forutsettes avdratt over investeringsenes levetid, og reguleres i samsvar med reglene om minste tillatte avdrag.

4. Hustadvika kommune tar i tillegg opp et lån (Startlån) i Husbanken på 40 mill. kroner for videre utlån.

5. Økonomiske mål:

- Netto driftsresultat: 1,75 %

- Disposisjonsfond 5 % av brutto driftsinntekter

- Lånegjeld: Gjeldsgraden skal ikke overstige 100% av brutto driftsinntekt justert for ubrukte lånemidler og gjeld på selvkost.

6. Med mindre annet følger av statlige direktiver med videre, skal kommunens avgifter, betalingssatser og gebyrer for 2026 normalt indeksreguleres i forhold til forventet lønns- og prisvekst, men det er også foreslått høyere økning på noen områder. Det er fremmet egne saker på selvkost, helse og oppvekstområdet.

7. Hustadvika kommune kan ta opp inntil 100 mill. kroner i likviditetslån eller trekkrettighet i bank for 2026.

Sammendrag

Prognosen for 2025 viser per 31.08.2025 22,3 mill. kroner i forventet merforbruk for kommunen i forhold til opprinnelig budsjett.

Finansutgiftene utgjør en vesentlig del av budsjettet. Forventninger om renteutgifter er lagt inn i budsjettet, men utsettelse av rentereduksjoner bidrar negativt. Stramme budsjett på rammeområdene henger tett sammen med denne situasjonen.

Kommunedirektøren er bekymret for kommunens økonomi. I økonomiplanperioden må kommunen gjøre betydelige investeringer i helse og velferd. Det skal også bygge ny brannstasjon. Det må ryddes plass til å dekke økte finansutgifter og økte driftsutgifter i fremtiden. Noe vil dekkes av statlige midler, men en stor andel må fremskaffes ved å kutte utgifter på oppvekstområdet.

Disposisjonsfondet utgjør 36 mill. kroner per 1.1.2025. Disposisjonsfondet forventes å ligge på om lag 11 mill. kroner ved årets slutt. Hustadvika kommune er svært sårbar for et eventuelt fremtidig merforbruk.

Kommunedirektøren har i sin skisse til økonomiplan lagt opp et løp der avsetninger til fond blir på et minimum og netto driftsresultatene er under tilrådte anbefalinger. I denne økonomiplanperioden må det arbeides med å få til en bærekraftig økonomi så snart som mulig. Det viktigste tiltaket vil bli å redusere ressursbruk på oppvekstområdet og overføre disse til helse og velferd. I denne planen ligger det forslag om store investeringer på Helse og velferdsområdet. Dette vil medføre økte driftsutgifter etter denne økonomiplanperioden for kommunen. Det blir utfordrende for kommunen å dekke inn disse i fremtiden.

Det er gjennomført tiltak for å tilpasse driften i kommunen. Kommunestyret har vedtatt omfattende tiltak gjennom budsjettprosessene og omstillingsprosjektet, som har bidratt til å unngå en ytterligere eskalering av en krevende situasjon. Betydelig økte utgifter pga. nye behov og vedtak, medfører at den økonomiske situasjonen fortsatt er kritisk.

Rektorene har tidligere gitt melding om at skal de greie de oppsatte innsparingsmål må dagens skolestruktur endres. Demografiske endringer har de siste årene redusert kommunens inntektsnivå uten at kommunen har greid å tilpasse seg den nye virkeligheten.

Likviditeten er også under press.

Situasjonen er utfordrende og krevende. Hustadvika kommune har et altfor høyt driftsnivå, sett i forhold til inntektsforutsetningene.

Forholdet til kommuneplanen

Kommuneplanens samfunnsdel for Hustadvika kommune 2020-2032 er kommunens felles, overordnede og helhetlige plan. Kommuneplanens samfunnsdel definerer de målsettinger Hustadvika kommune som tjenesteprodusent og samfunnsutvikler styrer etter. Planen er viktig for utvikling av kommunen de neste 12 årene. Her legges grunnlag for en positiv utvikling i

Hustadvika kommune. Kommuneplanens samfunnsdel ble enstemmig vedtatt i kommunestyremøtet den 17. september 2020.

Målstrukturen i samfunnsdelen skal reflekteres i kommuneplanens handlingsdel.

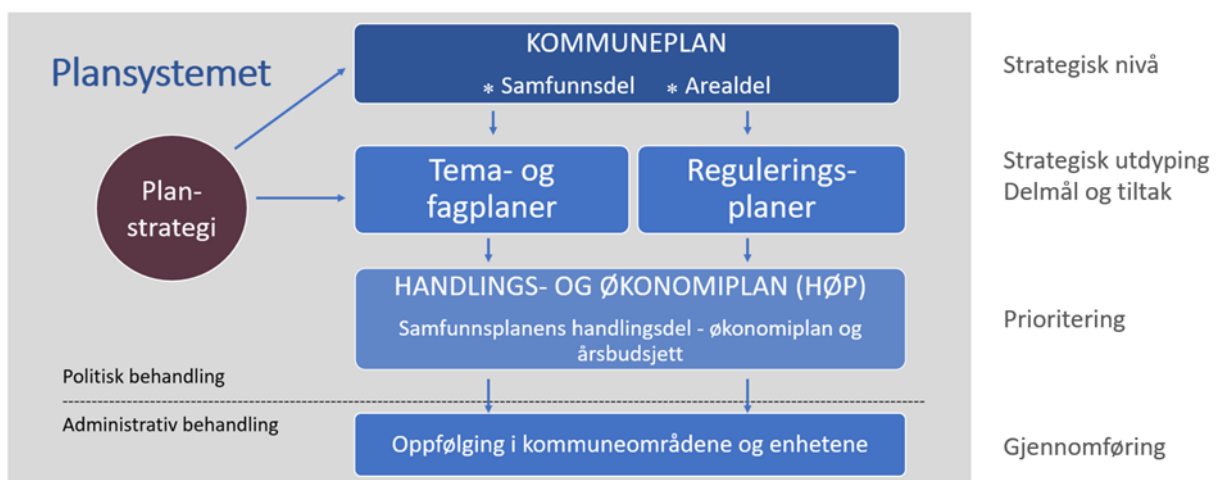
Økonomiplan som kommuneplanens handlingsdel innebærer at den i tillegg til økonomi også prioriterer hvordan kommuneorganisasjonen skal arbeide for å følge opp samfunnsdelen.

Kommuneplanen har 8 hovedmål, flere delmål og en rekke strategier. De er gruppert i følgende innsatsområder:

1. Samfunnsutvikling
2. Arbeid og næring
3. Kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv
4. Helse
5. Oppvekst
6. Samferdsel og infrastruktur
7. Natur og miljø
8. Kommuneorganisasjonen

Disse innsatsområdene med sine definerte mål skal betraktes som reelt styringsverktøy for kommuneorganisasjonen. Tjenesteområdene må ta stilling til hvilke satsingsområder og mål i samfunnsdelen som angår eget område og vurdere hva det betyr for egen virksomhet

Plansystemet i Hustadvika kommune

Budsjettprosessen

Det har ikke lyktes å få gjennomført de vedtatte innsparinger i 2025 i tilstrekkelig grad. Kommunen opplever nå at mange rammeområdene har merforbruk og gjennom året har merforbruket økt jevnt og trutt. Årsrapport og regnskap for 2025 vil vise endelige tall.

Det økonomiske utfordringsbildet har vært beskrevet administrativt i budsjettsskriv I for 2026 - 2029. Politisk har utfordringsbildet vært presentert i tertialrapportene per 30.04 og per 31.08. I tillegg har rapporter om omstillingsprosjektet gitt opplysninger om den økonomiske situasjonen. Det er et stort vedlikeholdsetterslep på de kommunale formålsbygg. Det samme gjelder kommunale veier og broer. Disse utgiftene er i liten grad innarbeidet i økonomiplanen.

Den 28 august hadde kommunestyret en budsjettkonferanse. Kommunedirektøren presenterte de økonomiske utsiktene for 2025 og for økonomiplanperioden.

Kutt og tillegg i rammen for 2026 er delvis spesifisert i selve budsjettdokumentet. Det er også lagt inn generelle kutt på 10 mill. Det er betydelige krav til nedskjæringer på de fleste rammeområder.

Omstillingsprosjektet

Oppstart omstillingsprosjektet skjedde tidlig i 2024. Dette året planla kommunen flere tiltak og fikk gjennomført mange av dem. Rapporteringsrutinene er stort sett som før, men nå blir også kommunestyret informert månedlig om den økonomiske situasjonen.

Budsjettprosessen høsten 2025, der det har vært møter med alle enheter, viser nå en idetørke i forhold til nye tiltak. Noen forslag er likevel kommet frem og kommunedirektøren fremmer i tillegg noen forslag på nytt som tidligere er blitt stemt ned. Detaljer går frem av tall og tekst på de enkelte rammeområder.

Sammenligning med andre og statistikk

Det er nyttig for kommunen å sammenligne seg med andre kommuners drift. En måte å gjøre dette på er å sammenligne seg med de kommuner som er lik vår egen og med landsgjennomsnittet. I budsjettdokumentet er det lagt ved slik oversikt. Disse viser at Hustadvika kommune på flere områder driver dyrt. Kommunen driver spesielt dyrt på de store og utgiftskrevende områdene. Likevel er det slik at den viktigste parameter å bruke vil være oss selv og vår egen drift.

Om registeret om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)

Hustadvika kommune har et disposisjonsfond og ikke noe underskudd fra tidligere år. Fondet gjorde at kommunen kunne bruke noe tid på sitt omstillingsarbeid. Forventet resultat i 2024 og 2025 snur opp ned på denne situasjonen. Fondet vil bli betydelig redusert og begynner å nærme seg null.

Kommunedirektøren gjør derfor oppmerksom på at et driftsbudsjett vedtatt med et merforbruk og en økonomiplan vedtatt med netto merforbruk (etter eventuell bruk av disposisjonsfondet), vil føre kommunen inn i ROBEK registeret.

Inntektsrammer for 2026 - 2029

Hustadvika er en lavinntektskommune. Våre skatteinntekter er i 2025 forventet å utgjøre 82 % av landsgjennomsnittet.

Kommunen har maksimum promillesats på hus og hytter - 4 promille.

Kommunedirektøren foreslår å fjerne bunnfradraget på boligeiendommer. I dag utgjør dette 200 000. Det gir en merinntekt på 5,4 mill. kroner. Dette utgjør 800 kroner per eiendom.

Kommunedirektøren foreslår også å fjerne fritaket i tre år for nye boliger.

Driftsrammer 2026 - 2029

Driftsrammene for 2026 er utfordrende for kommunen. Det er gjennom budsjettprosessen utarbeidet et samlet trekk i rammen på 43 mill. kroner. Det er også tilført rammeområdene en økning på 37 mill. kroner.

I økonomiplanen liggess det opp til ytterligere kutt på 18 mill. kroner i 2027, 17 mill. kroner i 2028 og 23 mill. kroner i 2029. Totalt et kutt i rammen på 101 mill. kroner.

I dokumentet er det forsøkt å beskrive konsekvensene av de tiltak som foreslås gjennomført.

Kommunedirektøren vurderer likevel situasjonen slik at i den kommende økonomiplanperioden vil det gi klart størst negative konsekvenser om vi ikke iverksetter tilstrekkelige omfattende tiltak. Kommunen er helt avhengig av å gjenvinne kontroll med den økonomiske situasjonen, for derigjennom å kunne fokusere med nødvendig kraft på videreutvikling av samfunn og tjenester.

Fordeling av kommunes budsjett på områder – vridning fra oppvekst til Helse

Tall fra KS viser at kommunen i økonomiplanperioden bør øke budsjettene til Pleie og omsorg med 41 mill. kroner og redusere oppvekst med om lag 35 mill. kroner. I tillegg kommer skjevfordeling per i dag som viser at kommunen i 2024 brukte 60 mill. kroner mer enn landsgjennomsnittet på oppvekstområdet (skoler og barnehage).

Kommunen har så langt ikke lyktes å ta ned tilstrekkelig aktivitet og kostnader i oppvekst i takt med endringene i demografiutviklingen. Kommunen må med økt styrke søke å redusere kostnadene til oppvekstområdet fremover. Oppdraget har hast.

Investeringer

Det er planlagt et betydelig investeringsprogram for kommunen inneværende år og videre i økonomiplanperioden, på tross av den økonomiske situasjonen. Økonomiplanen har forslag om betydelige investeringer på Helse og velferdsområdet. Forslaget vil gi betydelige økte utgifter til avdrag og renter. Vedtak om ny brannstasjon er også et slikt vedtak.

Kommunedirektøren foreslår investeringer i tilrettelegging for boligbygging og næringsutvikling. Det skjer mye positivt i kommunen på disse områdene og det er interesse for næringstomter. Boligtomter i sentrale strøk av kommunen har vist seg å være attraktive. Kommunen er en viktig aktør for å skape aktivitet og bosetting. Kommunen må være klar til å tilrettelegge for bolig- og næringsutvikling når etterspørselen foreligger.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 40 mill. kroner til Startlån for 2026. Startlån er et godt virkemiddel for kommunen til å gi flere muligheten til å eie egen bolig, sørge for egnet bosetting og bidra til å gjøre flere selvhjulpne. I tillegg kommer nybygg og oppgradering/tilpasning i eksisterende bygg med 10 mill. per år. Disse tiltakene er lagt inn som en oppfølging av vedtatt boligplan.

Handlingsregler i økonomiplanen

Kommunestyret har tidligere vedtatt handlingsregler slik: Netto driftsresultat: 1,75 % Disposisjonsfond: 5 % Gjeldsgrad: 100 % Kommunedirektøren foreslår å videreføre disse målsettingene selv om kommunen nå er langt unna å oppfylle disse målene og det vil ta tid å nå målsettingene. Skissen til økonomiplan vil likevel bidra slik at kommunen starter snuoperasjonen. Utvikling i netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeld

Vedtatte handlingsregler	2026	2027	2028	2029
Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter	0,86% ♦	1,34% ♦	1,83% ♦	1,71% ♦
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	0,17 % ♦	0,48 % ♦	0,49 % ♦	-0,12 % ♦
Gjeld uten selvkost i prosent av driftsinntekter	102,44% ♦	104,44% ♦	122,56% ♦	139,29% ♦

Som en ser av oversikten, vil netto driftsresultatet være i pluss i 2026, 2027 og 2028. I 2029 vil den være negativ. Netto driftsresultat bør utgjøre 1.75 % av brutto driftsinntekter. I kommende planperiode 2026 – 2029 er dette målet ikke realistisk å nå.

Hustadvika kommune har et mål om å ha 5% av driftsinntekter på disposisjonsfond til enhver tid. Fondet er forventet å være på kun 27 mill. kroner ved periodens slutt.

Gjeldsnivået vil stige betydelig i denne økonomiplanperioden. Demografiutviklingen krever imidlertid at kommunen forbereder seg på nye krav. Målsettingen om 100 % gjeldsbelastning er betydelig overskredet. Ved utgangen av økonomiplanperioden vil gjelda utgjøre hele 139 prosent av brutto driftsutgifter.

Konklusjon/Vurdering

Kommunedirektøren mener kommunen er avhengig av å gjennomføre tiltak minimum på det nivå som er foreslått i løpet av økonomiplanperioden. I forslaget

til økonomiplan er det lagt inn tilstrekkelige kutt og endringer til at disposisjonsfondet netto kan tilføres midler.

Dette viser at vi har en økonomisk situasjon som er svært sårbar ved uforutsette hendelser. Dette vet vi vil inntreffe, selv om det er vanskelig å forutse når og i hvilket omfang.

Kommunedirektøren vil derfor opprettholde et stort søkelys på ytterligere omstilling og effektivisering. Vi er avhengige av ytterligere økte inntekter og/eller reduserte utgifter for å styrke vår økonomiske handlingsevne.

Økonomiske konsekvenser

Denne saken har betydelige økonomiske konsekvenser og har virkning for kommunens økonomiske handlingsfrihet for mange år fremover.

Klima og miljøkonsekvenser

Hustadvika kommune sin virksomhet har stor betydning for å ivareta miljøet. Både vår egen virksomhet direkte, samt vår aktivitet på tilsyn, vann- og avløp, samt renovasjonsområdet har betydning. Dokumentet har et eget avsnitt om klima og miljø i Hustadvika kommune. Det er utarbeidet et eget klimabudsjett og det er satt i verk og pågår mange tiltak for å redusere kommunens klimaavtrykk.

Handlings- og økonomiplan 2026 - 2029 finner du her:

<https://budsjett.hustadvika.kommune.no/2026/>